

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

О КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКЕ И НОБЕЛЕВСКИХ ЛАУРЕАТАХ

В западноевропейских журналах существует особый жанр научных публикаций – «письмо в редакцию». К этому жанру прибегают обычно авторы книг, на которые редакция журнала опубликовала рецензию. Такого рода ответы на рецензии позволяют авторам книг не только уточнить свои позиции, те или иные высказывания и положения; часто они дают возможность высказывать новые идеи или развивать уже высказанное, а по своему содержанию, «накалу страстей» они нередко оказываются более интересными, чем сами обсуждаемые книги.

Я совершенно случайно узнал об опубликованной в 2008 году в Луганске рецензии на мою книгу «Семасиология». Эта рецензия заинтересовала меня, прежде всего, своей явной критической направленностью, несогласием ее автора с целым рядом моих высказываний, причем несогласием, обличенным подчас в отнюдь не дипломатическую форму. В наше время такие рецензии – редкость, если не исключение. Поэтому как научный редактор сборника «Германська філологія» я сделал все от меня зависящее, чтобы рецензия А.С. Зеленько была перепечатана в нашем сборнике и стала известна более широкому кругу читателей. Однако официального согласия на публикацию этой рецензии в нашем сборнике я не получил ни от ее автора, ни от редактора Луганского журнала «Лінгвістика», хотя А.С. Зеленько прислал мне электронную версию своей рецензии, за что я ему благодарен. Поэтому далее вместо полного текста рецензии приводятся обширные выдержки из нее, дающие достаточно полное представление о содержании рецензии. Как автор рецензируемой книги я хочу воспользоваться своим правом на ответ рецензенту, облакая его в форму «письма в редакцию».

Как можно понять из содержания рецензии, А.С. Зеленько выражает свое резкое несогласие со следующими основными положениями моей книги:

- а) критикой когнитивной лингвистики;
- б) критикой учения Н.Я. Марра;
- в) критикой американской семантической школы;
- г) определением семасиологии как отдельной самостоятельной дисциплины, а не как части лингвистической семантики.

При этом значительная часть рецензии отводится, прежде всего, защите когнитивной лингвистики. Основная аргументация А.С. Зеленько, если я правильно понял, сводится примерно к следующему. Многие понятия когнитивной лингвистики (концепт, фрейм и т.д.) до сих пор не получили четкого определения, но такого же четкого определения не получили и некоторые понятия «традиционной» лингвистики, что не лишает права на существование ни одного из направлений языкознания. Такого рода аргументы мне приходилось слышать и от других коллег по лингвистическому цеху – часто с дополнением: когнитивная лингвистика – это молодая наука, она развивается, и то, что сегодня еще не получило четкого определения, будет уточнено в процессе развития этой науки.

Верно, в традиционной лингвистике, в частности, в семасиологии тоже не получили четкого определения многие понятия, например, значение слова. Но это, подчеркнем, не переходит в такой беспредельный произвол, какой характеризует выделение, экспликацию, вербализацию и описание концептов в работах по когнитивной семантике. Во всех толковых словарях любого языка содержится полное и четкое описание семантики слова; субъективизм авторов этих словарей заключается только в разбиении семантического континуума, покрываемого словом, на семантические участки, называемые «отдельными» значениями слова. В одних случаях таких участков может быть 3, в других – 5. Но при этом ничто не будет выброшено из семантической структуры слова и ничто не будет дофантазировано автором словаря, а «тренированная» интроспекция будет опираться на четко зафиксированные и извлеченные из текста материальные «вербализаторы» – контексты, в которых реализуется то или иное значение слова. Ничего подобного в концептологическом анализе не наблюдается. Не буду приводить анекдотичные примеры – достаточно открыть любой автореферат диссертации, посвященной рассмотрению того или иного концепта. Таким образом, уважаемый

Анатолий Степанович, «невызначеність» в концептології – це зовсім не та «невызначеність», яка спостерігається в семасіології. І у ж якщо когнітивна лінгвістика – це розвиваюча область мовознавства, то не варто провозглашати її венцом і висшим досягненням лінгвістики ХХ століття. Нарешті, головне. Я ніде в «Семасіології» і в інших публікаціях, що містять критичні стріли в адресу когнітивної лінгвістики, не отрицую права на існування цієї науки. Навпаки (см. «Семасіологія», с.159, 153) я неодноразово підкреслюю, що необхідно шукати шляхи зближення різних «парадигм». В Черновицькому університеті ми робимо в останні роки все, щоб запропонувати більш суворі процедури концептуального аналізу. В цілому своє ставлення до когнітивної лінгвістики я сформулював в недавній книжці «Лексикологія німецької мови» (Чернівці, 2010), де я, зокрема, пишу: «Оцінюючи можливості і досягнення когнітивної лінгвістики в області вивчення змістової сторони слова, слід, безумовно, погодитися з тим, що когнітивна лінгвістика подолати надмірний формалізм структурної лінгвістики, здійснюючи дослідження семантичних одиниць мови з урахуванням «людського фактора». Разом з тим, якщо головним недоліком структуралізму був «відірвання форми від змісту» і спроба дослідити форму без змісту, то когнітивний підхід до аналізу лексическої семантики – в тому вигляді, в якому він практикується в сучасному російському і українському мовознавстві, – знову-таки характеризується відірванням форми від змісту і прямо протилежною спробою дослідити зміст окремо від форми – в вигляді нечітко зрозумітих і нечітко вербалізуємих (або взагалі не вербалізуємих) одиниць – концептів. Нарешті, когнітивна лінгвістика – в особі деяких своїх представителів – повторює помилки «молодого» структуралізму, а саме: отрицати або несправедливо зменшує заслуги і досягнення «передшлющої парадигми» (т.е. системно-структурного розуміння мови) і так само необґрунтовано провозглашає когнітивну лінгвістику висшим досягненням лінгвістики в ХХ столітті» (с. 86–87).

Однак в рецензії А.С. Зеленько міститься немало таких висказувань, які мають дуже віддалене ставлення до семасіології і до лінгвістики в цілому, але мимо яких важко пройти,

воздержавшись от комментариев. Поэтому я позволю себе хотя бы краткие замечания по поводу некоторых из этих положений, содержащихся в рецензии.

1. Книга В.В. Левицького – це компендій з теорії та історії семасіології Європи. Знання мов, поважний вік, значний фаховий загальнотеоретичний рівень дали змогу автору зробити кваліфікований огляд аналізованої проблематики в її історичному розвитку. Зміст посібника про це красномовно свідчить.

В.В. Левицький своєю книгою підсумовує здобутки лексичної семасіології, протиставленої ним лінгвістичній семантиці. Слід визнати, що учений не зовсім переконливо обґрунтував цю диференціацію. Через те децю штучним постає спроба залишити поза увагою семасіолога семантику предикативних одиниць (речень, словосполучень). Від довідника-енциклопедії О. Селіванової [10] посібник В. В. Левицького відрізняється децю меншим розміром та монографічною галузевою обмеженістю.

Мне, в свою чередь, представляється искусственным объединение совершенно различных типов значений (аргументация изложена в «Семасиологии» (с. 53–58)). Совершенно непонятным остается сравнение объема моей книги с „Термінологічною енциклопедією” Е. Селивановой. Мы же не сравниваем территорию Луганской области с Украиной. Если уж судить о содержании и широте проблематики моей книги, то ее следует сравнить с монографиями В.А. Звегинцева, Ст. Ульмана, Г. Кронассера, Т. Шиппан и др. семасиологов второй половины XX ст. Хочется надеяться, что А.С. Зеленко, позиционирующий себя как историка семасиологии (см. об этом далее, п. 11), детально ознакомился с трудами перечисленных отечественных и зарубежных семасиологов, а потому может компетентно судить о широте (или узости) проблематики рецензируемой книги. Кстати, на чем зиждется утверждение рецензента (см. с. 255), что мною осуществлен анализ всей совокупности лингвистической терминологии?

Во избежание таких недоразумений в рецензиях принято указывать страницы рецензируемой книги, где содержатся те или иные высказывания автора. Ни одной страницы в критикуемой им книге рецензент не указывает.

К сказанному в приведенном выше абзаце хотелось бы добавить также следующее. Рецензент, безусловно, имеет право на свою собственную точку зрения. Но в отличие от меня, автора, попытавшегося обосновать свою позицию (см. Семасиология, с. 53–58), рецензент не приводит никаких аргументов в пользу своей точки зрения. «Не переконав» – и точка.

2. В.В. Левицький чомусь не розрізняє об'єкта й предмета дослідження. Можливо, саме цим пояснюється його зневажливе ставлення до лінгвістичної парадигми в особі когнітивної лінгвістики. Та саме лінгвістична парадигма як уособлення теорії й методології мовознавства передбачає визначення предмета вивчення у процесі осмислення об'єкта за допомогою певної системи термінологічного й операціонально-дослідницького апарату. І це при тому, що список бібліографії українською та російською мовами, як і німецькою, англійською та ін. засвідчує глибоку обізнаність ученого з вітчизняною та європейською спадщиною і настирливість його у пропагуванні цієї спадщини і здобутку семасіолога. До речі, відзначене пояснює, чому його книга, з одного боку, – науковий посібник, а з другого, – монографія.

Сама по собі пропонується робота, перелік робіт автора у її бібліографії, постановка й розв'язок більшості проблемних питань з усією очевидністю не гармонують з тим, що книга видана поза увагою АН України, зокрема Інституту мовознавства, зусиллями видавництва провінційного педагогічного вузу, як і видання у Чернівцях багатотомного етимологічного словника германських мов, регіональне розповсюдження названих книг, а також непередставлення ученого на конкурс по обранню членів-кореспондентів та академіків національної АН.

Начнем с первого предложения приведенного выше отрывка. Да, я действительно не упоминаю ни предмет, ни объект своего исследования. Я ведь пишу не обюрокращенную ВАКом диссертацию, где несчастный диссертант обязан следовать предписаниям чиновников от науки. Но, допустим, я указал в книге предмет исследования «у процесі осмислення об'єкта за допомогою певної системи...». Остається неясним, как различение мною предмета и объекта исследования могло повлиять на мое отношение к когнитивной лингвистике.

Теперь об издательстве провинциального педагогического вуза. Если имеется в виду издательство «Новая книга», то оно является самостоятельным учреждением, а не подразделением Винницкого педагогического университета. Полагает ли рецензент, что публикация книги в столичном издательстве обязательно свидетельствует о ее высоком научном уровне? Мое сотрудничество с издательством «Новая книга» является отнюдь не случайным. В отличие от некоторых столичных издательств здесь автор может опубликовать свою книгу на том языке, на котором он считает целесообразным. Так, например, я опубликовал здесь три книги на украинском, три книги на русском и одну – на немецком языке. В издательстве «Новая книга» публикуют свои книги многие профессора Киевских вузов.

3. Отже, зрозумілим є ставлення В.В. Левицького до когнітивної лінгвістики і її категорій фрейму і концепту. Ми певні, що спроби заперечувати когнітивну лінгвістику за її нібито розмитість, теоретичну незавершеність абсолютно безпідставні, бо ця вада була приводом тривалої критики компаративізму; саме акад. М.Я. Марр і його прихильники у минулому й тепер [8] за односторонність (абсолютизацію диференціації) відкидали й відкидають цю парадигму. А ось російський мовознавець В.М. Алпатов знову ж таки заперечує „нове вчення” М.Я. Марра за його постійну змінюваність й незавершеність [1].

Концепт і фрейм мають розподілитися між парадигматикою та синтагматикою: концепт використовується у художній моделі світу стосовно лексичного рівня поряд з категорією, а фрейм – стосовно усіх рівнів в аспекті синтагматичному. Вони продовжують класичну діаду парадигматичної категорії і синтагматичної синтагми-словосполучення.

Очевидна загальнотеоретична суперечність ученого В.В. Левицького виявляє себе у протиставленні глибокої обізнаності з теорією та історією мовознавства і небажанням зважати на еволюцію мови й еволюцію мовознавства, представлену еволюцією лінгвістичних дисциплін.

Інша суперечність теоретика й історика мовознавства виявляється, з одного боку, у глибокому знанні лінгвістики, а з другого – у поверховій некваліфікованій побіжній залученості відомостей інших галузей наук, найперше, так необхідної психології, яка в останні десятиріччя компенсує дискредитовану марксистсько-ленінську філософію ра-

дянського періоду. Саме цим пояснюється зневага В.В. Левицького до лінгвістичної парадигми, яка зумовлює систему лінгвістичних термінів-понять та методів і прийомів дослідження. І це при тому, що він повстає проти засилля й моди у мовознавстві, обстоюючи право на творчий підхід у визначенні проблематики і її розв'язку. Зважмо, що він розрізняє прагматику, парадигматику, синтагматику, синхронічний, діахронічний генеалогічний аспекти аналізу мовного матеріалу. Здається, ученому не вистачає розуміння еволюції теорії мовознавства, представленої ієрархією лінгвістичних парадигм.

В обширному абзаці (с. 253), где речь идет про «поверхову некваліфіковану побіжну залученість відомостей інших галузей наук» мне, в течение 20 лет занимавшемуся проблемами психолінгвистики и имеющему публикации в этой области не только в изданиях АН СССР и Украины, но и зарубежом (Германия, Нидерланды), остается неясным, как психология может заменить марксистско-ленинскую философию и как знание психологии может способствовать пониманию лингвистической парадигмы. Как вообще одна наука может заменить другую (физика – химию, ботаника – зоологию), если даже одна из них отличается некоторыми идеологическими установками? Марксистско-ленинскую философию может заменить только какая-то иная философия, которая, впрочем, тоже будет отличаться своими собственными идеологическими установками. Ведь, наверное, в Луганском университете курс марксистско-ленинской философии, как и в Черновицком университете, заменен не «психологией», а «философией», которую с прежним пафосом и убежденностью читают бывшие преподаватели кафедры марксистско-ленинской философии.

Наконец, как согласуется утверждение рецензента «Ученому не вистачає розуміння еволюції теорії мовознавства, представленої ієрархією лінгвістичних парадигм» с абзацем в завершающей части рецензии: «У висновках В. Левицький цілком обґрунтовує рівне право учених використовувати різні лінгвістичні парадигми...»?

Смена «парадигм» и отношение к ним автора «Семасиологии» рассмотрена мною несколько раз (см. с. 153, 159, 413). Если рецензент хочет, чтобы его идеи нашли отражение в работах других авторов, то желательно было ознакомить с ними лингвистическую общественность не в трудах периферийных пединститутів, а в

журнале «Мовознавство» или хотя бы в издательстве «Новая книга», продукция которого распространяется по всей Украине.

4. В.В. Левицький як послідовний компаративіст разом з тим фактично постає носієм ідеології структуралізму з його панхронічним іманентним неопозитивістичним витлумаченням закономірностей функціонування мови.

Означает ли эта типичная для осуждаемого рецензентом тоталитарного режима формулировка, что он считает меня носителем ошибочных идей? Ибо «позитивизм» с его «эмпирическим описанием фактов», «нейтральным знанием и опытом» был антиподом марксистско-ленинского «конкретно-исторического» подхода к описанию и оценке фактов и событий.

Если я правильно понял рецензента, быть носителем идей позитивизма – это очень плохо. Или я вновь ошибся и ничего не понял, как не понял ранее все остальное – эволюцию парадигм, предмет и объект, интеграцию наук, вклад Марра в науку и т.п.?

5. Визнання лінгвістичних парадигм, зокрема й когнітивної, структурної дає можливість зрозуміти потребу й підстави визнати фрейм та концепт, як і модель світу, категорію і т. д. Когнітивна лінгвістика орієнтована на виділення комплексних одиниць і категорій на основі мовних та позамовних чинників. Такими постають модель світу, концепту з його компонентами, фрейм зі скриптом, слотом, сценарієм тощо.

Мова як засіб інтегрування людини членується не сама по собі, а в комплексі з позамовними чинниками й мовною ситуацією. Еволюція лінгвістичних парадигм засвідчує еволюцію виділення мовознавчих категорій. Вона членується на суто лінгвістичну від описової до структурної і функціонально-когнітивну. Одиниці першого етапу суто мовознавчі, другого етапу – комплексні мовознавчо-позамовні.

З усім узгоджується теза про еволюційний розвиток Всесвіту Землі, рослинного й тваринного світу, а відповідно й еволюції пізнання й свідомості людини. Спроби відмовити у визнанні еволюції людини, її свідомості заперечуються аналізом становлення категорії причинності на матеріалі російської мови О.В. Маслієвої [9] та аналізом розвитку мислення у молодшому шкільному віці від випад-

кового суміщення двох подій до причиново-наслідкового зв'язку, фіксованого автором посібника з педології П.П. Блонським [2, с. 158–161].

Пізнаваність у науці базується на функціонуванні інформації. Інформація ж завдячує дискретності пізнаваного світу і з нею зв'язаної повторюваності у вигляді безкінечної кількості ритмів. Це цілком узгоджується з тезою, що матерія, представлена субстанцією та енергією, функціонує у часі й просторі.

Визнання еволюційного розвитку пізнання не дає змоги відповісти на питання про першопочаток у розвитку матерії і пізнання визнанням панхронічного універсалу у будь-якому його вигляді. Безкінечність Всесвіту, різноманітність форм матерії і її змін узгоджується з еволюційним її розвитком, ускладненням процесу пізнання, зумовленим змінюваною кількістю і якістю взаємодіючих чинників. Ось тому зрозумілим став перехід учених від детермінізму до індетермінізму.

Несколько абзацев рецензии (про «еволюційний розвиток Всесвіту Землі» тощо) передають роздумья и мысли Луганского ученого, но мне не совсем ясно, какое отношение все это имеет к рецензируемой им книге.

6. Одразу зауважимо, що закид автора у невизначеності фрейму, концепту беззастережно не сприймаємо, бо фіксуємо очевидну невизначеність століттями традиційних понять-термінів. Автор-компаративіст знає, наприклад, що сама назва індоєвропейської сім'ї мов безпідставна. Мабуть, й В.В. Левицький і в цій книзі власне морфемний спосіб словотворення (за допомогою наявних чи ймовірних морфем) також називає безпідставно морфологічним.

Здесь автор рецензии явно путает нечеткость некоторых терминов с нечеткостью концептов. Одна и та же семья языков может называться «индоевропейской» и «индогерманской». Но это не значит, что грамотный лингвист отнесет к индоевропейским языкам эстонский язык (с такими фактами, увы, приходится сталкиваться в некоторых украинских диссертациях, в том числе – докторских). Что касается «морфемного способа словотворення», то в таком контексте слово «морфологический» в книге не употребляется. Речь идет о фонетической, морфологической и семантической мотивированности слова – понятиях и терминах, введенных Ст. Ульманом,

который употребляет не термин morphemic, а morphological, имея в виду, очевидно, «мотивированный средствами морфологии». Это находит свое косвенное подтверждение в том, что в более поздних своих работах С. Ульман называет то же самое явление «грамматической мотивированностью», явно имея в виду «мотивированность грамматическими средствами». Я бы посоветовал также рецензенту заглянуть в хорошо известный словарь лингвистических терминов О.С. Ахмановой, где слово морфологический (в отличие от очень узкого и редко употребляемого морфемный) сочетается с очень широким кругом существительных: **морфологическое словообразование** (ср. выше цитату из рецензии), чередование, функция, членность, шов, расширение, разложимость, противопоставление и т.д.

Рецензенту следовало бы быть менее категоричным и более осторожным при формулировке подобных замечаний.

7. В.В. Левицький не заперечить, що у класичного описового мовознавства найкрупнішою одиницею-категорією був стиль мови, а фактично обмежувалися розпливчастим (простим, ускладненим, складним і лише іноді згадуваним періодом та складним синтаксичним цілим), у структурній лінгвістики нижньою одиницею-категорією був такий же невизначений текст, а потім зрідка вживана розпливчата мовна модель світу, у когнітивної ними постають мовна та концептуальна моделі світу. До речі, у нами пропонованому синергетичному детермінізмі як різновиді когнітивної лінгвістики цією категорією постають вербалізований варіант повсякденно-побутової, художня, релігійна, наукова моделі світу.

Нижней единицей в структурной лингвистике является фонема (далее идут морфема, лексема, предложение), а верхней – текст (если он признавался некоторой «единицей» вообще).

8. Отже, такою ж необґрунтованою є й спроба заперечити когнітивну лінгвістику як мовознавчу парадигму лише на тій же підставі – невизначеності лінгвістичних понять-термінів та прийомів і процедур дослідження. Але ж й класична доструктурна термінологія, а особливо методика дослідження не були позбавлені цієї вади.

Отже, зрозумілим стає, що когнітивна термінологія й когнітивна навіть натренована інтроспекція (інтуїція) постмодернізму дають

підстави кваліфікувати теоретичну когнітивну лінгвістику як справжню науку.

Я уже отметил выше, что никогда не отрицал и не отрицаю права на существование концептов, фреймов, и проч., и проч. И возвращаю рецензента опять-таки к его абзацу «про рівне право учених використовувати різні лінгвістичні парадигми».

Рецензент совершенно правильно пишет, что деструктурная лингвистика имела те же недостатки, что и современная когнитивная лингвистика. Но, если благодаря достижениям структурализма языкознание сумело преодолеть и «интроспекцию», и «субъективизм», и прочие «грехи» традиционной лингвистики, то зачем же отбрасывать современную науку о языке на 100 лет назад? Это молодому поколению, не прошедшему горнило структурализма, можно беззастенчиво внушить, что, выдумывая фантомы в виде ментальных сущностей («концепты»), она, молодежь, занимается «высшим достижением лингвистики XX столетия». Но я-то как представитель иного поколения знаю и другие лингвистические времена... Эпоха, как говаривал Райкин, была жуткая и мерзопакостная, но рыба в реке была! «Рыба» – это бесспорные достижения структурализма.

9. Певна неприязнь автора книги до американської когнітивної (і не без підстав) є гіперизмом, образно кажучи, постійного доганяння російської, а особливо радянської науки у цілому. Ідеологізація, а тим більше політизація, як свідчить історія мовознавства, безпосередньо характеризує недемократичні, тоталітарні держави. У демократичній державі реалізовані потенції ринку орієнтують на ефективну науку й освіту.

Относится ли это утверждение рецензента (последнее предложение) к современному состоянию науки и образования в хорошо известной ему стране с рыночной экономикой? Кстати, может быть, следует не гордиться, а стыдиться того, что 17 будущих Нобелевских лауреатов покинули нашу страну в поисках лучшей доли?

10. У „Висновках” В.В. Левицький цілком обґрунтовує рівне право учених використовувати різні лінгвістичні парадигми. До речі, текст книги дає підстави вести мову про компаративізм, структуралізм, генеративну й когнітивну лінгвістику. На наш погляд,

гіпотетично можна б додати описове мовознавство, „нове вчення” М.Я. Марра, функціональну лінгвістику.

Під цим кутом зору здається зрозумілою орієнтація В.В. Левицького на квантитативну й корпусну лінгвістику (навіть не просто на рівні примітивних обчислень). Та застереження не станемо деталізувати, а вдамось до окремого випадку у фізиці. Мабуть, В.В. Левицький знає, що квантова фізика, що дала людям ядерну енергію й міжпланетні польоти, завдячує обґрунтованій Альбертом Ейнштейном частковій теорії відносності. Якщо ж на це не зважати, то слід констатувати, що високого рівня безкомпромісний учений В.В. Левицький орієнтує дослідників у галузі семасіології й лексикології уподібнитися тому небораці, що шукає голку у стіжку сіна. Думаємо, що погодиться з нами автор книги, що такій ситуації має зарадити фундаментальна лінгвістична наука, представлена визначними постатями в особі В. фон Гумбольдта, Ф. де Сосюра, О.О. Потєбні, Н. Хомського і т.п. Мабуть, до цього ряду може бути віднесений й нібито провінційний В.В. Левицький.

Да, я – в отличие от А.С. Зеленко – действительно, никак не учитываю, что квантовая физика существует благодаря теории относительности. Более того, я не понял из приведенного абзаца, в чем состоит мое заблуждение, выразившееся в том, что я ищу иголку в стоге сена или побуждаю других делать эту бесполезную и бесперспективную работу. Хотелось бы, чтобы рецензент сформулировал свои мысли более четко.

Кстати, о Марре. В студенческие годы я был страстным поклонником Н.Я. Марра, считая, что он незаслуженно пострадал от приговора Сталина. Более того, за обильное цитирование Марра в дипломной работе некоторые члены ГЭК требовали снизить мне оценку за эту работу. Я рисковал не только оценкой за дипломную работу, но и дипломом с отличием. Однако спустя 50 лет я смотрю на творчество Марра совсем другими глазами.

Я не останавливаюсь на других положениях рецензии. Думаю, что читатель сам оценит ее содержание, стиль и аргументацию автора. Думаю также, что читатель обратил внимание на мой сдержанно-снихождительный тон по отношению к оппоненту. Я мог позволить себе (не потому, что рецензент отводит мне место где-то возле Хомского) не употреблять по отношению к своему коллеге

таких слов, як «неборак», «зневажливе ставлення», «поверхова», «некваліфікована», «не вистачає розуміння», «не відрізняє», «не зрозумів», «не обґрунтував», «є носієм «не тих» ідей» і т.п.

Кстати, требует некоторого уточнения отнесение меня рецензентом к «нібито провінційним» лінгвістам. Я. Пруха, автор книги «Soviet Studies in Language and Language Behavior», вышедшей в Амстердаме в 1976 году, называет меня «украинским психолінгвістом». А. Юдакин, автор «Романо-германской энциклопедии» (Москва, 2006) использует сочетание «русский и украинский языковед». Я считаю себя советским и украинским лінгвістом, не вкладывая в слово советский никакого политического смысла, а имея в виду лишь хронологический и географический фактор.

11. Завершается рецензия А.С. Зеленько следующими абзацами.

Жаль, що жанр посібника змусив автора книги здійснити аналіз усієї сукупності лінгвістичної термінології. У зв'язку з цим створюється враження безсистемного їх аналізу. Через те не бачиться після прочитання книги цілісної авторської концепції, яка імпліцитно у нього відчувається. Ми стоїмо на інших позиціях. І це робимо при тому, що не поділяємо негативу щодо застосування фрейму, концепту, використання когнітивної лінгвістики як останньої на сьогодні парадигми в еволюції лінгвістичних парадигм.

В.В. Левицький як при оцінці спадщини у цілому М.Я. Марра (при визнанні заслуг ученого у галузі семантики), так і когнітивної лінгвістики як наукової парадигми, зосереджуючись на цілому ряді справедливих критичних зауважень з приводу визначень фрейму, концепту тощо, навіть зважаючи на необхідність оперувати іншими парадигмами, перебільшуючи емпіричні індуктивні здебільшого кількісні методики, з очевидністю недооцінює дедуктивний фундаменталізм науки у цілому, зокрема й мовознавстві, хоч визнає необхідність використання індуктивних та дедуктивних методів.

Нами зроблена спроба у кількох розвідках [4; 5; 7] та книзі [6] визначити проблемно на тлі еволюції лінгвістичних парадигм основні етапи у становленні семасіології. З цього приводу нагадуємо, що вже підготовлено й надруковано понад десяток розвідок, в яких досить обґрунтовано утверджується загальнотеоретична спадщина визначного російського ученого-фундаменталіста акад. М.Я. Марра

[3]. Це робиться нами усупереч успадкованій з тоталітарного періоду офіційній негативній традиції.

До речі, й критичний закид опонованого ученого на адресу прагматично налаштованих американських мовознавців пояснюємо загальним прагматичним характером американців в усіх сферах виробничої і суспільної діяльності. Адже не секрет, що народжені в Україні п'ятнадцять чи сімнадцять Нобелівських лауреатів реалізувалися, як і багато вихідців з інших країн, саме у США.

Оставим пока в стороні і «Всесвіт», і квантову фізику, і «дедуктивний фундаменталізм», і шарлатанские методи Н.Я. Марра, давно выброшенні на свалку науки. Оставим в покое і Нобелівських лауреатів, спасших себе життя бегством в Америку. Оставим в стороні все те, чем так обильно усыпана рецензия А.С. Зеленько, но что не имеет никакого отношения к обсуждаемой им теме. Ответим на главный вопрос, поставленный в рецензии. Мне уже приходилось писать, что высшим достижением лингвистики XX столетия я считаю дешифровку хеттского языка и ставшую в результате этого возможной реконструкцию ларингалов; понимание языка как системно-структурного семиотического образования, возникновение на этой основе структурно-математических методов, с помощью которых стало возможным создание автоматического перевода и всех современных информационно-поисковых систем. Следовательно, главными героями и ерегиками в лингвистике XX столетия следует считать Бодуэна, Соссюра, Куриловича, Трубецкого, Ельмслева, Блумфилда. Кстати, Бодуэн де Куртенэ был одним из первых, кто говорил о необходимости применения математических методов в языкознании. Ни генеративная лингвистика, ни когнитивная лингвистика с их несовершенными методами анализа языка, учитывая вклад этих направлений в теоретическую и прикладную лингвистику, не могут претендовать на статус высшего достижения лингвистики XX столетия.

В заключение я хотел бы заметить, что я по-прежнему остаюсь сторонником того, чтобы рецензии, публикуемые в отечественных журналах, носили более критический характер. Важно при этом только то, чтобы такие рецензии отличал достаточно высокий уровень общей и лингвистической культуры и чтобы они не превращались в пропаганду собственных идей, не получивших признания или вовсе не известных лингвистической общественности.

Я благодарен А.С. Зеленько за то, что он взял на себя труд про-
рецензировать мою книгу и тем самым предоставил мне возможность
уточнить свою позицию по целому ряду вопросов.

Виктор Левицкий
(Чернівці)